

(ראה שער)

רכבות ילדים יהודיים, בארץ ובגולה, באו מדי שבוע לבית-ספרם. בידם אחזו פרוטות אחדות, אותן שילשלו בחרדת-קודש אל תוך הקופסה הכחולה, שהיתה תלויה על הקיר, ליד תמונותיהם של ד"ר צבי הרמן שפירא ומנחם אוסישקין.

אלפים מהם נרשמו, עוד בילדותם, ב"ספר הילד", תמורת תשלום בריא, שהיה מיועד אף הוא למטרה הקדושה. בגיל בר-מצוה, שילשלו ההורים תרומה נוספת, לצורך רישום בספר בר-מצוה. על כל תעודותיו בבית-הספר, ראה הילד בול הכנסה של הקרן הקיימת לישראל, מודבק ליד חתימת המורים והמנהל. במסיבת הסיום השנתית, ובאלף הזדמנויות אחרות, הוגשו תעודות של נטיעת עצים.

אנשים חשובים יותר זכו להרשמה גם ב"ספר-הזהב", שמחירה גבוה יותר. כשגדל הנער והחל לעבוד, החל מוצא בחשבון משכורתו גיכוי הודשי קבוע, שהיווה את תרומתו, מרצון חיפשי, לגאולת הקרקע הלאומית.

אחרי כל אלה, אין פלא כי הלאום צבר שטחים נרחבים של קרקע, שהם רכוש הכלל. שטחים אלה עוד גדלו פי כמה בקום המדינה, כאשר הקרקעות הנושבות הועברו בסופו של יזבר לניהולה של הקרן הקיימת. רכוש רב כזה זקוק למנהלים מוכשרים ובלתי-מושחתים, לצורך שמירתו ופיתוחו. מנהל אופייני מסוג זה היה יוסף נחמני, בן ה-66, מנהל הקרן הקיימת במחוז הגליל.

★ ★ ★

(א) 22 נפשות מחפשות קרקע

לא רבים זוכרים זאת כיום, אולם המטרה היסודית של הקרן הקיימת לישראל, בשעת ייסודה, היתה לספק קרקע ארץ-ישראלית לידיו של האיכר העברי החדש, המתיישב במולדת. אחד האיכרים הללו היה מיכאל כריסנטני, תושב מגדל, ע"י חוף הכינרת.

כריסנטני, העומד יחד עם אחיו בראש משפחה של 22 נפשות (העולם הזה 994), היה זקוק לאדמה נוספת. הוא לא יכול היה למצוא את מבוקשו בתחומי המושבה מגדל. שאדמתה החקלאית חולקה מזמן עד לרגב האחרון. לכן פנה, יחד עם שני שותפים, לכתובת היחידה במדינה בענייני קרקע: למשרד הקרן הקיימת לישראל. שם פגש ביוסף נחמני.

נחמני לא התלהב למסור את האדמה לעיבודו של כריסנטני. אומנם, לרשותו עמדו שטחי אדמה נרחבים, אך גם לנחמני עצמו היתה משפחה רחבת-ממדים, שהיה עליו לדאוג לפרנסתה השופעת.

לנחמני ומשפחתו היו כל הזכויות. יוסף אוגרנובסקי, כפי שנקרא אז, עלה ארצה כבר לפני חמישים שנה, ולאחר תקופה קצרה של עבודת-כפיים במושבות יהודה ובזכרון-יעקב, עלה לירושלים כדי להיות לפועל-דפוס בישראל. בתפקיד זה נתקל בסדר-הדפוס הצנוע יצחק שימשילביץ, שהתפרסם מאוחר יותר כנשיאה השני של מדינת ישראל, יצחק בן-צבי. יחד אחר

קרן קיימת לישראל

בשביל מי קיימת הקרן הקיימת? — שאלה זו תלויה ועומדת בין שני אנשים: יוסף נחמני (למעלה), המתנהג כאילו היו הקופסה הכתור לה וצרכיו הפרטיים היינו הך, והאיכר ממגדל, ראש למשפחה חקלאית ענפה ועמלה, שהועלתה בשעתו עלידי עתון זה כמופת לבוני הארץ (שמאל).

הסיפור המחריר, המובא בעמודים אלה בלשון העובדות היבשות, הוא רק אחד מעשרות פרשיות דומות, כשם שיוסף נחמני עצמו הוא רק אחד מכמה וכמה פיארולים, העושים באדמת הארץ כבתוך שלהם, במסווה של ניהול מוסד לאומי.

המעשים המתוארים בכתבה זו לא היו אפשריים לולא נוצר מצב אובייקטיבי הדרן את הקרן הקיימת לניווט ולשחיתות. מוסד זה, שהוקם בשעתו לשם מטרה מסוימת וברוכה, הפך למכשיר מיותר לחלוטין עם קום המדינה. בידי המדינה ישנם עתה כל המכשירים הדרושים לרכי שתי קרקעות באמצעים ממלכתיים, ללא איסוף פרוטות ברחוב וללא צורך במנגנון פרטי-למעשה, חסרי-פיקוח ונתון להפקרות.

אולם המכשיר לא היה מיותר בעיני אלה שהפכוהו לקרדום לחפור בו מטמונים לעצמם וקבר לאחרים. כמו הנסיכים והדוכסים של ימי הביניים, חילקו אלה ביניהם את הארץ, אזורים-אזורים. כשהם עושים באזורים ככל העולה על רוחם והיורד לביסם.

מעטים יודעים מה אדירה ההשפעה המרוכזת בידי אצילים אלה של אחריות-השנורה. אף שאין להם להלכה מעמד חוקי ברור, הם חולשים במידה רבה על חייהם ועל מותם של רכבות חקלאים, התלויים ברצון אדוניהם בצמיתים של התקופה הפיאודלית. השפעתם על היחס למרי עוץ הערבי, והנזק בליתוקן שהם גורמים לעתיד המדינה, הם פרשה בפני עצמה.

הסיפור הראשון, המתפרסם בעמודים אלה, מנלה טפח מעוצמתו של שלטון זה, החולש לא רק על הקרן הקיימת — שהיא ממלכה פרטית בפני עצמה — אלא גם על המשטרה, רשות הפיתוח, משרדי רישום הקרקעות, מוסדות האשראי, משרדי הממשלה והסוכנות.

רק על רקע זה אפשר להבין את דרכו המופלאה של יוסף נחמני, השליט הכליכול של צפון הארץ, שבתקופה אחרת היה נקרא, כלי ספק, יוסף לבית נחמני, דוכס הגליל.